

#### Список використаних джерел:

1. Ключев А.С. Музыкальная терапия как новая технология в музыкальной педагогике [ Электронный режим]- режим доступа -<http://aklujev.ru/24.pdf>
2. Лобанова Е.А. Возможности урока музыки как средства реализации здоровьесберегающих технологий / Е.А.Лобанова // Музыка в школе. – 2006. – № 3.
3. Логинова Е.Ю. Музыкальное обучение как средство коррекции психического неблагополучия школьников / Е.Ю.Логинова // Музыкальное і театральне мистецтво: проблеми викладання. – 2004. – №3.
4. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії / Г. Побережна. // Мистецтво та освіта. – 2008. – № 2. – С. 9-12.

## ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПОВЕДІНКИ В ОБДАРОВАНИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

*Олійник Надія, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»*

*Науковий керівник: Крутий Катерина, доктор педагогічних наук, професор  
Вінницький державний педагогічний університет  
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

## TO THE PROBLEM OF THE FORMATION OF RESEARCH BEHAVIOR IN TALENTED CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

*Oliynyk Nadya, master's student*

*Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)*

**Анотація.** У статті запропоновано визначення терміну «дослідницька поведінка». Проаналізовано етапи формування дослідницької поведінки в дошкільників. Підтверджується, що дослідницька поведінка виступає одним із найважливіших механізмів когнітивного розвитку дитини.

**Ключові слова:** дослідницька поведінка, генезис формування дослідницької поведінки, чинники, що впливають на дослідницьку поведінку.

**Abstract.** The article proposes the definition of the term «research behavior». The stages of formation of research behavior in preschool children are analyzed. It is confirmed that research behavior is one of the most important mechanisms of cognitive development of a child.

**Key words:** research behavior, genesis of the formation of research behavior, factors influencing the research behavior.

З явищами довкілля дитина стикається дуже рано і прагне пізнати їх. Однак безпосередній досвід не може служити матеріалом для самостійного узагальнення, для аналізу явищ, встановлення залежностей між ними. Явища, що відбуваються в природі, досить складні, вимагають того, щоб діти у взаємодії з дорослими вчилися встановлювати найпростіші закономірності, зв'язки і відношення у Всесвіті. Найважливішим способом пізнання є дослідницька поведінка – універсальна характеристика людської діяльності, яка є наскрізною щодо всіх інших видів діяльності [4]. Продовжуючи дослідження

М.М.Поддякова, вчений О.М.Поддяков розкриває сутність феномену «дослідницька поведінка». На його думку, дослідницька поведінка – це універсальна характеристика людської діяльності, що пронизує всі інші види діяльності. Вона виконує найважливіші функції в розвитку пізнавальних процесів, в навчанні, в придбанні соціального досвіду, в соціальному розвитку та розвитку особистості. Дослідницька поведінка – один з дієвих інструментів навчання, удосконалення пізнавальних функцій, придбання соціального досвіду обдарованої дитини, виступає важливим джерелом особистісного розвитку і саморозвитку [4].

Так, О.І. Савенков [5] розуміє під дослідницькою поведінкою вид поведінки, збудований на базі пошукової активності та спрямований на вивчення об'єкта або вирішення нетипової (проблемної) ситуації, що виявляється в умовах високої невизначеності й новизни. Отже, її можливо досліджувати в таких ситуаціях і умовах.

Психофізіологи стверджують, що всі діти народжуються дослідниками. Науково підтверджено [2], що *це бажання досліджувати Всесвіт обумовлено глибинними, внутрішніми, що мають біологічну природу потребами, які позначаються такими термінами як пошукова активність, дослідне реагування, дослідницька поведінка.*

Генезис дослідницької поведінки – це глибинна, внутрішня, біологічна за своєю природою потреба людської психіки. Підґрунтям цієї потреби, яка виявлена фізіологом І.П. Павловим і вивчена в роботах багатьох вчених, є орієнтовно – дослідницький рефлекс «що таке?». Звичайно від рефлексу до дослідницької поведінки значний шлях, проте очевидно, що вони тісно пов'язані. І.П. Павлов писав також про те, що «безкорислива допитливість» несе самотійне пізнавальне навантаження: рефлекс «що таке?» не має корисливих мотивів, а прагне задовольнити пізнання. Цей природний рефлекс є основою, на якій ґрунтується пошукова активність, породжує явище, іменоване вченими дослідницькою поведінкою. Цей зв'язок проглядається від пізнавального інтересу до дослідницької активності. Цікавість поступово трансформується в допитливість, а ще пізніше в пізнавальну потреба - головний мотив дослідницької поведінки.

На думку К.Л.Крутій. О.І. Савенкова генетично зумовлена потреба досліджувати довкілля – одна з найдивовижніших особливостей психіки живих істот [3, 5].

*Дослідницька поведінка дитини* визначається [1-5] як наполегливе прагнення зреалізувати за допомогою пошукової діяльності потребу в пізнанні

об'єктів довкілля або дозвіл нетиповою (проблемної) ситуації, наслідком чого є відкриття нових для дитини знань і можливість їх подальшого застосування в досвіді пізнання та діяльності.

Упродовж раннього дитинства певні умови створює нове місце, нова іграшка або предмет, знайомство з іншою дитиною або новим дорослим. Науковцями доведено, що біологічно закладена в нас дослідницька поведінка виступає одним із найважливіших механізмів когнітивного розвитку дитини. Так, у роботах Х.Г. Восс і Х. Келлер [6] є вказівки на те, що по ряду показників *дослідницька поведінка дітей в шість років значно краще корелює з віком два роки, ніж три і чотири роки*. З огляду на дослідницьку поведінку дитини в два роки, можна зробити достовірний прогноз її дослідницької поведінки в шість років. Лонгitudне дослідження дітей упродовж раннього дитинства дозволило П.В. Смирновій виявити таку послідовність впливу умов прояву дослідницької поведінки: новий предмет (до 12 місяців), новий простір (з 8-9 місяців), інша дитина (з 8 місяців до 1,5 років). В якості найбільш значущих чинників домашнього середовища, які впливають на підтримку дослідницької поведінки дитини в ранньому віці, виділяється спрямований вплив з боку значущого дорослого на кожну дитину в сім'ї. Також позитивно впливає зміна значущих дорослих, які перебувають з обдарованою дитиною впродовж дня. Явно негативним чинником є надання дитині тривалого часу для самостійних занять, особливо з девайсами.

*Дослідницька поведінка* стимулюється невизначеністю, незрозумілістю об'єкта, явища, відношень.

Чинниками, що «запускають» дослідницьку поведінку є: новизна об'єкта або явища; його складність; інформаційний конфлікт (протиріччя між частинами інформації) [5].

Аналіз сучасної практики дошкільної освіти показує, що дослідницька поведінка проявляється значно рідше, якщо педагоги в своїй роботі використовують дисциплінарні прийоми [2, 3]. Значно знижується й обсяг пізнавального досвіду, самостійність дошкільника. Об'єктна позиція, в яку потрапляє дитина, призводить до зниження її мотивації в пізнавальній діяльності. О.І. Савенков зазначає, що дітей не потрібно підштовхувати до пошуку, до проведення власних досліджень. Дитині досить просто дати свободу для експериментування [2, 3, 5].

Чинники, «запускають» мотивацію дослідницької поведінки і викликають її – це суб'єктивна невизначеність: невизначеність об'єкта, ситуації і так далі. *Основні чинники, пов'язані з невизначеністю*: новизна, складність, когнітивний

конфлікт (дисонанс) за невідповідності або протиріччя один одному частин інформації. Розрізняють *два типи новизни*: відносну новизну (наприклад, звичайний предмет у незвичайній ситуації); б) новизну в буквальному сенсі (наприклад, вид поверхні нової планети). Такі здібності починають проявлятися вже у віці 3-5 років. У цей період основним механізмом формування творчого потенціалу є наслідування значущим дорослим (батькам, дорослим з близького оточення, вихователю в дитячому саду та ін.) [3-5]. Із-поміж чинників, що викликають дослідницьку поведінку і супроводжуючий її дослідницький інтерес називають такі: 1) новизна об'єкта або ситуації, що виникла; 2) оптимальний рівень складності: занадто примітивні або ж недоступні розумінню об'єкти гасять інтерес; 3) невизначеність знання; 4) когнітивний конфлікт (протиріччя частини інформації); 5) потреба в екстраполяції, прогнозуванні майбутнього; 6) перфекціонізм, тобто прагнення доводити все до ідеального стану тощо [3-5].

До чинників, що розвивають дослідницьку поведінку, відносимо: ігри-дослідження, іграшки, образотворчу діяльність, конструювання, спілкування, вивчення природи. У дослідженні ми спирались на розумінні О.І. Савенковим пошуково-дослідницької діяльності як особливого виду діяльності, що породжується в результаті функціонування механізмів пошукової активності у вибудовується на ґрунті дослідницької поведінки» [5]. Отже, дослідницька поведінка ґрунтується на активності дитини, її цікавості, прагненні пізнавати довкілля.

#### Список використаних джерел:

1. Кіт Г.Г. Вихователь дитячого навчального закладу як дослідник / Г.Г.Кіт // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : збірн. мат. наук.-практ. конф. викл. і студ. інст. педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 9-11 квітня 2014 р.) / за ред. Г. С. Тарасенко ; ВДПУ. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – Вип. 3. – С.159-165.
2. Крутій К. STREAM-освіта для дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення / К. Крутій, Т. Грицишина // Дошкільне виховання. – 2016. – № 1. – С. 3-7.
3. Крутій К.Л. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Літо-грайлик / К. Л. Крутій, І. Б. Стеценко, Т. І. Грицишина. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2018. – 200 с.
4. Поддьяков Н.Н. Исследовательское поведение. Стратегия познания, помощь, противодействие, конфликт [Текст] / Н.Н. Поддьяков. – М. : Аспект-пресс, 2010. – 211 с.
5. Савенков А.И. Психология детской одаренности / А.И.Савенков. – М.: Академия развития, 2009. – 159 с.
6. Voss H.- G., Keller H. Curiosity and exploration: a program of investigation // The German journal of psychology. 1986. – Vol. 10. – № 4. – P. 327-337.

## ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Савчук Зоряна, кандидат історичних наук, доцент  
Вінницький державний педагогічний університет  
імені Михайла Коцюбинського*